

A „Tony Garnier Tudományos Körút” Lyonban

LÁSZLÓ GYÖRGYI¹

Bevezetés

A városok politikai, gazdasági vezetőinek egyik fő célja, hogy településüket a gazdasági fejlődés irányába tereljék. A cél érdekében tett településfejlesztési beavatkozások gyakran csak a hagyományos területekre korlátozódnak: infrastruktúra fejlesztése, új ipari terek, ipari parkok létrehozása. Sokszor kiegészítik azonban a hagyományos fejlesztési programokat olyan gazdaságfejlesztési stratégiákkal, amelyek felméri és figyelembe veszik a település azon adottságait, pénzügyi, gazdasági, kulturális, tudományos eredményeinek súlyát, amelyek kiemelkedők a hasonló jelentőségű hazai és külföldi városokéval szemben. Az így elkészített tervektől azt várják, hogy minél előnyösebb pozícióba juttatja a települést a városok közötti versengésben.

Erre a kihívásra Lyon város vezetőinek, városfejlesztőinek is válaszolni kellett, amihez fel kellett tenniük a következő kérdéseket: Hol a helye Lyonnak a franciaországi városok hierarchiájában? Milyen helyet vívhat ki Lyon a nemzetközi városok versengésében?

Lyon kétségtelenül a második legnagyobb és legerősebb gazdaságú francia város, amely megelőzi Marseille-t és Lille-t, de reménytelenül a második a közel tízmilliós párizsi agglomerációval szemben, annak vezető pozíciójával nem versenyezhet. Nyilvánvaló, hogy a valódi versenytársak a hasonló nagyságú és súlyú európai nagyvárosok: Torino, Milánó, Barcelona, Frankfurt. Ezek a városok jelölhetnek konkurenciát és kínálhatnak együttműködést a francia nagyváros számára.

Raymond Barre, Lyon polgármestere 1995-ben, megválasztásakor így fogalmazott: “Lyont Európa egyik legjelentősebb metropoliszává akarom tenni.”² Ehhez azonban meg kell találni a város erőforrásait. Ilyen rendkívül fontos forrást jelentenek a lyoni ipari, technológiai hagyományok, a fejlett felsőoktatás, a kutatási kapacitás, a magasán képzett munkaerő. Ezeket a forrásokat többek között úgy lehet jól kihasználni, ha segítik azon központok és terek kialakulását, ahol az újtásra kész vállalkozók és vállalatok kapcsolatba léphetnek az egyetemekkel, a kutató intézetekkel, vagyis elősegítik a technológiai vagy tudományos parkok kialakulását. Ezért Lyon városfejlesztési dokumentumaihoz kapcsolódik egy technopolisz program, amely magába foglalja több technológiai park kialakítást, ill. további fejlesztését. Ezeknek a technológiai parkoknak az egyik képviselője a Gerland-i Tony Garnier Tudományos Körút.

A Tony Garnier Tudományos Körút nemcsak nevében, de elhelyezkedésében és létrejöttében is különleges, hiszen egy városközpontoz közel területen található és kialakulása egy régi, ipari negyed, Gerland revitalizációs programjához kapcsolódik, tehát a technológiai és tudományos parkok népes franciaországi táborában eléggé egyedülálló képződmény. Mivel egy sikeresen végrehajtott revitalizációs programban számos olyan elem lehet, amely a településfejlesztésért felelős szakembereknek példaként szolgálhat, érdemes részletesebben megvizsgálni Gerland negyed kialakulását, fejlődését, fokozatos lepusztulását és végül megújulását, amelynek keretében megszületett a Tony Garnier Tudományos Körút.

¹ tanár, SZTE Ságvári Endre Gyakorló Gimnázium, 6722 Szeged, Boldogasszony sgt. 2.

² Raymond Barre a Lyoni Városközösség elnöke is 1995 óta.

Gerland negyed fejlődésének első száz éve

Gerland-t, a Lyontól D-re fekvő, a Rhône bal partján, a folyó árvizeitől rendszeresen elöntött területet 1852-ben csatolták Lyonhoz (1. ábra). A városrész a Rhône gátak közé szorítása után már a 19. sz. második felében alkalmassá válhatott volna arra, hogy Lyon fejlődésébe a város D-i irányú terjeszkedésével bekapcsolódjon. Ez nem következett be. Gerland városi és ipari fejlődése csak 20. sz. elején indult meg. Az ok a terület elszigeteltségében keresendő. Lyon D-i pereme és Gerland É-i része között félkörívben egy töltésekből álló erődítésrendszer húzódott, amelyet csak 1888-ban töröltek a karbantartott erődítmények sorából. Ekkor a töltéseket nem bontották le, mert a vasút-építő mérnökök kiválóan fel tudták használni azokat a D-re (Marseille felé), ill. a K-re (Genf felé) vezető vasútvonalak kiépítésekor. Így Gerland-t É-ről és K-ről vasúti töltések, Ny-ről és D-ről pedig a Rhône folyó szinte hermetikusan elzárta a környező területektől, létrehozva egy városközpont közeli, de rendkívül rosszul megközelíthető, közel 600 ha-os, zárt városnegyedet Lyon D-i részén.

Ez a terület lakás- és házépítés céljára kezdetben egyáltalán nem volt kedvező, de nem nélkülözött bizonyos vonzerőt a különböző gazdasági tevékenységek letelepítésére. Olcsón, nagy kiterjedésű telkekhez lehetett jutni, víz bőven rendelkezésre állt, végül a vasút megjelenése és egy jelentős teherpályaudvar megépítése kiváló szállítási lehetőségeket kínált.

Gerland É-i részén először olyan ipari tevékenységek (cserép-, téglá-, üvegyipar, kénsavgyártás) telepedtek meg, amelyek helyigényük és környezetszennyező hatásuk miatt a város belső, sűrűn beépített területein már nem találtak alkalmas telephelyet. Később itt építette fel üzemét a lyoni kábelgyár³ (mivel a kábelt tartó orsók raktározása jelentős nagyságú telket igényelt), ill. közvetlenül a vasút mentén a városi gázgyár⁴. (Ez a szén és a koksztárolása, továbbá a vasúti szállítás miatt igen előnyös.)

Később kiegészítő ipari tevékenységekkel bővült a negyed gazdasági élete. A gázgyártáshoz kapcsolódva kátránydesztillálás, a kábelgyártáshoz pedig színes fémek gyűjtése és újra feldolgozása társult, megerősítve az alapját annak a két iparágának – a vegyiparnak és a fémfeldolgozásnak –, amelyek évtizedeken keresztül jellemezték Gerland-t.

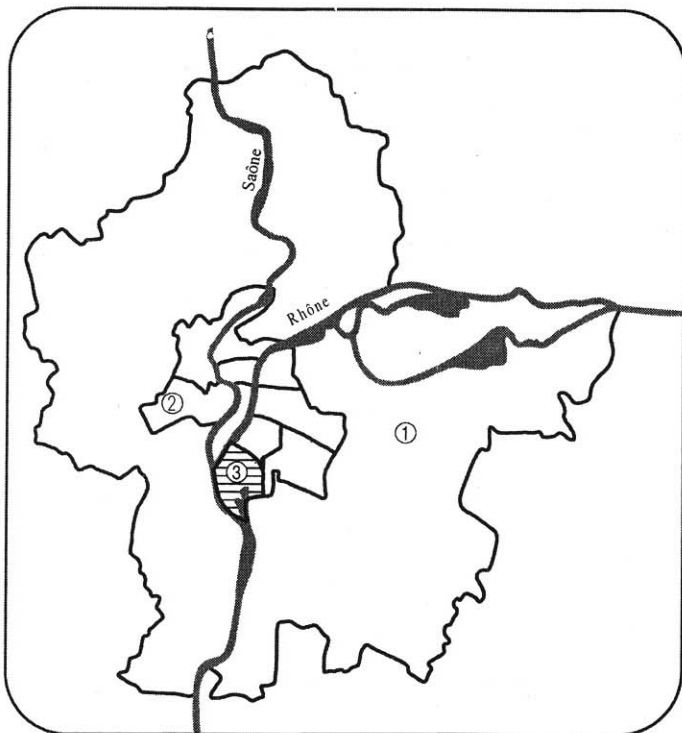
Az ipari tevékenységen kívül nagykereskedelmi raktárak is szép számmal épültek a negyedben, elsősorban a teherpályaudvar közelében. Ezen kívül a katonaság is több telket szerzett meg. Részben laktanyák építésére, részben a tüzérségi felszerelés tárolására egy lövegparkot építettek a vasút mentén.

A negyed beépülése az É-i és K-i, vasút közelében lévő területen kezdődött el. A beépülést viszonylag szétszórtnan, nagy méretű telkeken lévő üzemek és raktárak jellemezték, közöttük igen kevés volt a lakóépület.

1907-ben született meg az a döntés, amely komoly szerepet játszott a negyed későbbi fejlődésében. Lyon város elhatározta hogy Gerland D-i, beépítetlen részén

³Les cables de Lyon

⁴Usine de gaz de Lyon

1. ábra. Gerland negyed helyzete a lyoni agglomeráción belül. – 1 = Lyoni Városközösség; 2 = Lyon város kerületei; 3 = Gerland negyed

Le quartier Gerland dans l'agglomération Lyonnaise. – 1 = Communauté Urbaine; 2 = Arrondissements de Lyon; 3 = Quartier Gerland

épített fel az új városi vágóhidat. Az új vágóhíd megközelíthetősége érdekében 1908-ban a vasúti töltés átvágásával meghosszabbították a Jean Jaurès sugárut egészen a leendő vágóhídig. Ezzel létrehozták Gerland fő közlekedési útvonalát, feloldották a negyed elszigeteltségét és megindult lassan a D-i területek beépülése is.

A vágóhidak, ill. a hozzátartozó állat-vásárcsarnok építésével a híres lyoni építész, Tony Garnier-t⁵ bízták meg. Tony Garnier munkáival az első tudatosan átgondolt és nagyon korszerű városrendezési elképzelés jelent meg Gerland-ban. A vágóhíd és a hozzá kapcsolódó vásárcsarnok építésén kívül az ő nevéhez, fűződik az Olimpiai Stadion felépítése 1926-ban szintén Gerland D-i részén. Tony Garnier városfejlesztési elképzeléseihöz jól illeszkedett a Cité Jardin 1924-es megtervezése és felépítése. Ennek a kis

⁵Tony Garnier (1869-1948) francia építész és várostervező. 1917-ben írt műve: La Cité Industrielle (Az ipari város) a modern városfejlesztés alapvető munkájának számít. Ebben a várostervben a zöld felületekkel körülvett, modern, de emberi léptékű lakónegyedek harmonikusan illeszkednek a városközpont-hoz és az ipari negyedekhez.

területű munkás lakónegyednek a szépen felújított, lakóházai ma is jól használhatóak és kellemes látványt nyújtanak. A vágóhidak üzem behelyezése az első világháború miatt csak 1927-re valósult meg, működésük viszont újabb tevékenységekkel bővítette Gerland gazdaság életét (húsfeldolgozás, bőripar). 1935-ben megépítették az Eduard Heriot folyami kikötőt a negyed D-i részén (2. ábra). Gazdasági jelentősége vitathatatlan, de városrészt D-ről lezárva erősítette annak elszigeteltségét. Sajnos, Garnier halála után városfejlesztési elméletét a városi funkciók harmonikus együttéléséről hosszú időre mellőzték.

A második világháború után a negyed, bár lassan, de tovább fejlődött. Olyan új ipari tevékenységek jelentek meg, amelyek már magasabb technikai színvonalat képviselve kiszélesítették az eddigi ipari tevékenységek körét.

1947-ben a vágóhíd egyik nem hasznosított parcelláján az Institut Mérieux⁶ létrehozta az IFFA-t⁷, azt az intézményt, amely elsőknek fejlesztette ki a száj- és körömfájás elleni védőoltás ipari mennyiségben történő termelését biotechnológiai módszerekkel. A termelés igen gyorsan felfutott és a hazai igényeken túl egyre többet termeltek külföldi eladásra. A termékek folyamatos állami ellenőrzését is biztosítani kellett, így hozták létre a Laboratoire National de Virologie Animale-t⁸. Így módon megteremtődött az alapja egy technológia- és fejlesztésigényes iparág és a kutatás kapcsolatának. Egy másik gyógyszergyár, a Laboratoire Aguetant megalapítása 1954-ben szintén erősítette a gyógyszeripar kibontakozását Gerland-ban.

Az 1950-es és 1960-as években a francia városfejlesztési politika a külső övezetekben elkülönülten felépített, óriási méretű lakó- és ipari negyedek létrehozását tűzte ki célul. Így a belső fekvésű Gerland fejlesztése igen mérsékelt lett, sőt egyre nyilvánvalóbbá vált a negyed egyes területeinek degradációja. Kialakítottak ugyan két fontos útvonalat: a Rhône parti Leclerc úttal párhuzamosan az Yves Farge körutat és az ebből kiágazó, az Institut Mérieux-ig vezető Marcel Mérieux utcát. Felépítettek ezen kívül jó néhány panel toronyházat is a negyed D-i részének üres telkein.

A revitalizációs program sajátosságai

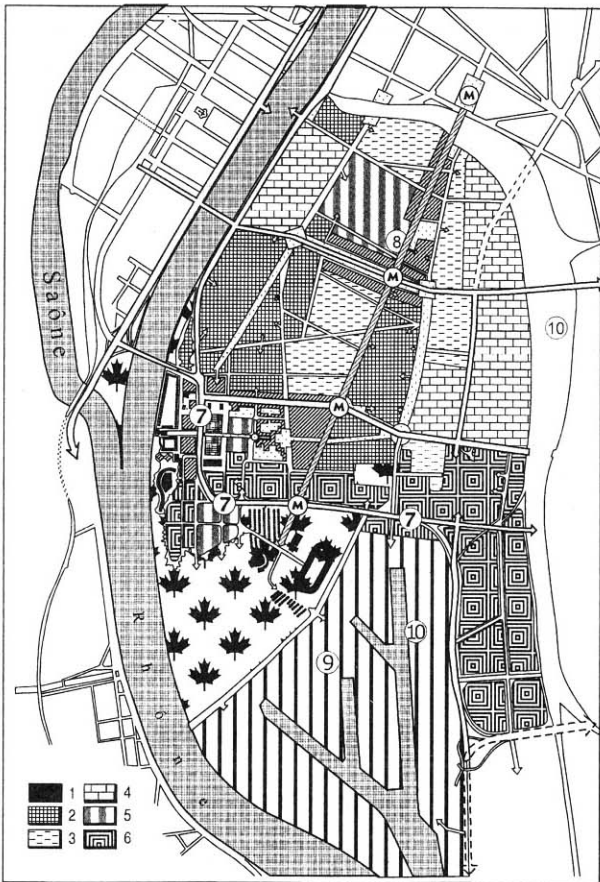
Az igazi fordulat Gerland fejlődésének történetében az 1970-es években következett be. Ez a fordulat részben az addig folytatott városfejlesztési politika felülvizsgálatához kötődik. Az 1970-es évekre egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az addig követett irányvonal, a városi funkciók zónákra bontása és a perifériákon felépített nagy lakótelepek és új ipari övezetek szétzilálták a városok hagyományos szerkezetét. A belső város-területeken a lakó- és munkahelyek folyamatosan csökkenése számos problémát okozott. A munkahelyek számának visszaesése csökkenő adóbevétellel járt, így a közösségek

---

⁶Az Institut Mérieux-t 1897-ben Marcel Mérieux lyoni orvos alapította, aki éveken át munkatársra volt Louis Pasteurnak Párizsban. Lyonba visszatérve hozta létre saját vállalkozását, amelynek fő célja a mikrobiológiai kutatások eredményeinek ipari alkalmazása.

⁷Institut Français de la Fièvre Apteuse (A száj- és körömfájás kutatására alapított intézet).

⁸A vírus okozta állatbetegségeket kutató intézetet.

2. ábra. Gerland negyed szerkezete. – 1 = városnegyed központ; 2 = lakónegyedek; 3 = átmeneti zóna: lakóépületek és gazdasági létesítmények; 4 = gazdasági létesítmények, ipari üzemek; 5 = oktatási és sportlétesítmények; 7 = a „Tony Garnier Tudományos Körút” területe; 7 = Tony Garnier körút; 8 = épülő metróvonal; 9 = Eduard Heriot folyami kikötő; 10 = vasútvonalak

Principe d'aménagement de Gerland. – 1 = centre du quartier; 2 = habitat; 3 = zone de transition entre habitat et activités économique; 4 = zone d'activités économiques: industrie et services; 5 = équipement d'agglomération; 6 = "Boulevard Scientifique Tony Garnier"; 7 = boulevard Tony Garnier; 8 = prolongement du metro; 9 = port Eduard Heriot; 10 = SNCF

egyre nagyobb mértékben veszítették el bevételi forrásaikat és ezzel fejlesztési lehetőségeiket. A belső negyedek egy része fokozatosan degradálódott. Ugyanakkor a perifériákon felépített, túlméretezett lakótelepeken is egyre markánsabban jelentkeztek a tervezésükkor nem látott problémák.

A fentiek hatására a városfejlesztők visszatértek a Tony Garnier által megálmodott harmonikus városfejlesztési elvhez és a belső városnegyedek revitalizálását jelölték meg az egyik fontos célként. Ebben a revitalizációs programban az igen kedvező fekvésű Gerland kiemelt szerepet kapott. A városrész lendületesen meginduló fejlesztésében

azonban az országos, ill. agglomerációs szintű politikai döntéseknek legalább akkora szerepük volt, mint a revitalizációs politika térnyerésének. Közülük a három legjelentősebb:

– 1975-ben a francia kormány határozatot hozott, hogy a Párizs melletti Saint Cloud-i Ecole Normale Supérieure⁹ rekonstrukcióját (vagyis újraépítését) a felsőoktatási decentralizációs politika keretében Lyon környékén kell végrehajtani. (A döntés háttéréhez hozzátartozik, hogy 1975-ben Franciaország miniszterelnöke, Raymond Barre, egyidejűleg Lyon város képviselője volt.) Politikai befolyása értékes segítséget jelentett Lyon számára ahhoz, hogy a város megszerezze a francia felsőoktatás egyik leg többre értékelt intézményét.

– 1978-ban bezárják és lebontják Gerland D-i részén az elavulttá vált vágóhidat. Csak a műemléknek nyilvánított vásárcsarnokot hagyják meg. Az új vágóhidakat a városon túl építették fel, így Gerland-ban felszabadult 28 ha üres terület.

– 1979-ben a Felsőoktatási Minisztérium határozatot hozott arról, hogy az Ecole Normale Supérieure de Saint Cloud-t Lyon Gerland negyedében építik fel újra.

Amikor az 1970-es évek végén a városfejlesztők megvonták a negyed meglévő adottságainak és lehetőségeinek mérlegét, az igen komoly hátrányokkal szemben jóval jelentősebb előnyök tették pozitívvá azt.

Hátrányok:

– Gerland rosszul megközelíthető, elszigetelt.

– A negyed vonalas és intézményi infrastruktúrával való ellátottsága gyenge, a szolgáltatások színvonala alacsony.

– A lazán és rendszertelenül beépített negyedből hiányzik egy valódi városnegyed központ.

– Gerland-ról igen negatív kép él a lyoniakban.

Előnyök:

– Városközpont közel fekszik.

– Alacsonyak a telekárak.

– A nagy kiterjedésű önkormányzati tulajdonban lévő területek kivételes mértékben megkönnyítik a negyed fejlesztési és rendezési tervének végrehajtását. (Valójában Gerland területének közel egyharmada volt a város, ill. a hadsereg tulajdonában.)

– 3,5 km-nyi – egyelőre elhanyagolt – partszakasszal rendelkezik a Rhône mentén.

A mérleg megvonása után a városfejlesztők 1980-ban a Schéma Général d'Aménagement-ban (városrendezési programban) a következő hosszú távra szóló, általános célokat tűzték ki:

1. Megőrizni és megerősíteni a negyed gazdasági szerepét, azaz megőrizni az addigi ipari tevékenységeket és újabb technológia igényes ipari tevékenységeket fogadni.

---

⁹Az Ecole Normale Supérieure-ök a francia felsőoktatás kiemelt, elitképző intézményei. Franciaországban nincs felvételi az egyetemeken, kivételt csak az ilyen "Nagy Iskolák" jelentenek, ahol két előkészítő év után igen szigorú felvételi vizsga van.

2. Új célokat kialakítani, vagyis az Ecole Normale Supérieure fogadásával lehetőséget teremteni egy olyan fejlett technológiát alkalmazó pólus létrejöttéhez, amely a felsőoktatási, kutatás bázisra támaszkodik.

3. Növelni a negyed lakófunkcióját, azaz egyenletesebben elosztani a negyedben a lakóterületeket, továbbá változatosabb lakásépítési programmal kielégíteni szélesebb társadalmi rétegek igényeit.

4. Növelni a negyed beépítettségét, azaz rendezettebb, sűrűbb városszerkezetet kialakítani, valamint létrehozni egy jól működő városrész központot.

5. Felújítani és kibővíteni a pihenést, kikapcsolódást, rekreációt, sportot szolgáló létesítményeket, amihez nagy méretű városi zöldterületek kialakítására van szükség.

A program megvalósításának első szakasza

Lyon városfejlesztési programjai között első estben a Lyoni Városközösség¹⁰ elhatározta, hogy a Gerland negyed fejlesztési tervének végrehajtásához kapcsolódó rendezési és építési feladatokat teljes egészében önkormányzati kezelésben, saját felelőségére (*régie directe*) hajtja végre, az önkormányzat adminisztratív és technikai apparátusának felhasználásával. Ez lehetővé tette az önkormányzat számára egy több, mint 200 ha-os területre kiterjedő fejlesztési program térbeli és időbeli folyamatos koordinálását úgy, hogy mindvégig kapcsolatban maradjon a negyed lakosságával, folyamatosan információt nyújtva az átalakításokról. Az önkormányzati irányítás nem jelentette a magánszféra kizárását, csak annak ellenőrzését, hogy a magánberuházások is harmonikusan illeszkedjenek az általános célkitűzésekhez.

Pénzügyileg a fent említett „régie directe” beruházások lehetővé teszik az önkormányzat számára, hogy azokat a jövedelmeket, amelyek a fejlesztési program során elkészült és bérbe adott ingatlanokból származnak, rögtön visszaforgassák a további beruházásokba.

Figyelembe véve a jelentős méretű önkormányzati tulajdonban lévő területeket egy 250 ha-os szektort a negyed D-i részén, a Rhône és a vasútvonalak között, általános ellenőrzés alá vontak. Abból a célból, hogy ebben a szektorban minden földingatlanhoz kapcsolódó tevékenységet ellenőrizni lehessen, létrehoztak előbb egy „Zone d'Intervention Foncière-t”, vagyis egy olyan övezetet, amely az önkormányzat számára időtartam korlátozása nélkül elővételi jogot biztosít az övezetben eladásra felkínált telkek esetén. Így megelőzhető a telekspekuláció kialakulása és lehetővé válik egy olyan földtartalék létrehozása, amely később a fejlesztési programok során felhasználható.

Az általános célok megvalósításához először három területet jelöltek ki, amelyekre részletes területrendezési tervet készítettek. Mindegyik rendezési zónában kijelöltek egy vezető beruházást, amelyhez a többi beruházás illeszkedik. E három terület a következő volt:

1. Parc d'activité d'Artillerie (Ütegpark ipari park)

¹⁰Lyon és a környező települések, azaz 55 település által alkotott 1 134 600 lakosú városközösség.

A Lyoni Városközösség 1980-ban megvásárolta a katonaságtól az egykori ütegpark (parc d'artillerie) 16 ha-os területét és annak egy részén ipari parkot alakított ki. A régi épületeket lebontották, kiépítették az infrastruktúrát, majd az így kialakított telkeket bérbeadták. Az ipari park vezető beruházásának a Sereg\Schlumberger üzem tekinthető.

2. Z.A.C.¹¹ des Berges du Rhône (A Rhône partján kijelölt terület)

Ezt a beruházást 1982-ben hagyták jóvá. Kivételesen olyan beruházásról van szó, amely egy magánvállalkozó és a városközösség közötti megegyezés alapján jött létre. A 4,2 ha-os terület a Rhône partján, a Pasteur-híd két oldalán helyezkedik el, ahol korábban egy hulladék-feldolgozó üzem működött. A magánberuházó engedélyt kapott egy szálloda komplexum, számos lakás, irodaház és egy benzinkút felépítésére. Emellett vállalta a közvetlenül a Rhône partján lévő 3 ha-os terület parkosítását, egy kis kikötő létesítését, majd ezek visszaadását a közösség részére. A zóna központi beruházásának Rhône partjának rehabilitálása tekinthető.

3. Z.A.C. des anciens abattoires (A régi vágóhidak területén kijelölt rendezési terület)

1982-ben a város és a városközösség közgyűlése egyhangúlag elhatározta, hogy itt építik fel az a Lyonba költöző Ecole Normale Supérieure¹² természettudományi karát. A választás mellett a következő érvek szóltak:

– Lyonban a korábbi évtizedek franciaországi negatív tapasztalatai alapján elvetették az amerikai típusú, várostól távoli, campus jellegű egyetem felépítésének gondolatát.

– A város területén belül, az itt felszabaduló 18 ha terület kiváló lehetőségeket kínált az építkezésre.

– A választást az is indokoltá tette, hogy több, jelentős kutatóközpont működött már itt: a korábban már említett két intézet: az IFFA és a víruskutatásra szakosodott Laboratoire Nationale de Virologie Animale. 1981-ben felépült egy új laboratórium, amely a szarvasmarhák betegségeinek kutatására specializálódott¹³ és az új Regionális Vértranszfúziós Állomás¹⁴ Ezen kívül tervbe vették, hogy a híres párizsi Pasteur Intézet lyoni részlegének is itt hozzák létre az új központját.

A főiskola felépítése képezte a program gerincét, ehhez kapcsolódva tervezték meg a Gerland-ból eddig hiányzó városközpontot. A központi negyed tengelye az allée d'Italie (Itália fasor) lett, amely a Cité Jardint, a felújított munkás lakótelepet köti össze a Tony Garnier Nagy Csarnokkal (3. ábra). Az allée d'Italie két oldalán épültek fel a 700 egyetemistát és kutatót befogadó főiskola épületei, egy nagy amfiteátrum, ezen kívül 1000 lakás, 57 üzlet, egy nagy élelmiszer áruház, számos iroda, egy 350 férőhelyes

---

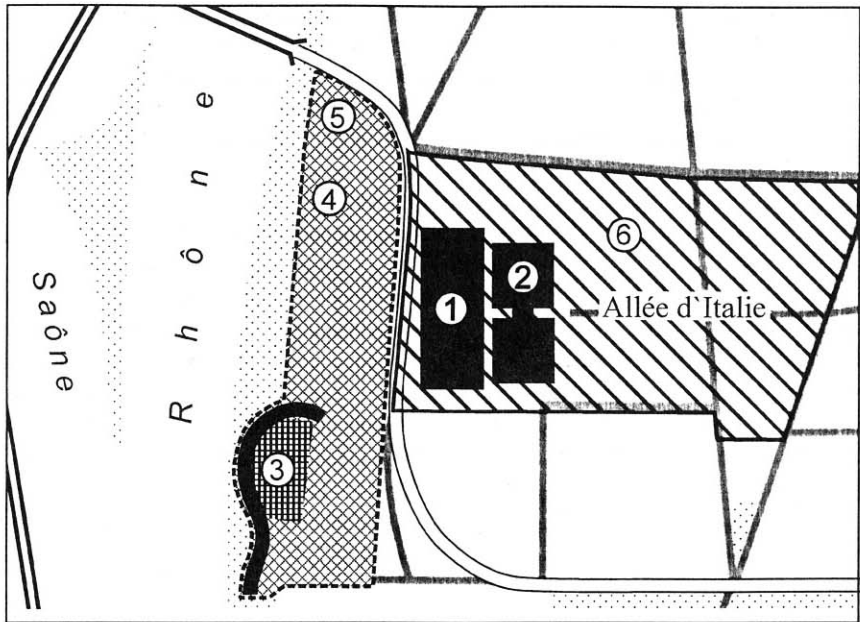
¹¹Z.A.C. (Zone d'aménagement concerté) alatt egy olyan körülhatárolt zóna értendő, amelyen belül egy önkormányzat szeretne végrehajtani (vagy végrehajtani) a terület fejlesztését és rendezését szolgáló beruházásokat. A beruházás elkészülte után az adott terület, visszazáll a köz- vagy magánfelhasználó-ra.

¹²Ecole Normale Supérieure Scientifique (a későbbiekben: ENSS)

¹³Laboratoire Pathologie Bovin

¹⁴Centre Régionale de Transfusion Sanguine

3. ábra. A Tony Garnier Tudományos Körút Ny-i része, a Rhône és Vercors szektor. – 1 = Tony Garnier Csarnok; 2 = Ecole Normale Supérieure Scientifique; 3 = Nemzetközi Iskolaváros; 4 = Vízügyi Ügynökség; 5 = Pasteur-Mérieux székháza; 6 új városrészközpont

Secteur Ouest du Boulevard Tony Garnier. – 1 = Halle Tony Garnier; 2 = Ecole Normale Supérieure Scientifique; 3 = Cité Scolaire Internationale; 4 = Agence de l'Eau Rhône Méditerranée Corse; 5 = Maison du Pasteur-Mérieux; 6 = nouveau centre du quartier

parkoló és 23 000 m² terjedésű zöld-, és közterület. A rendezési terv részét képezte a világhírű Tony Garnier Csarnok teljes felújítása is.

A Városközösség 1984-ben kiadott dokumentumaiban megjelent egy negyedik fejlesztendő zóna, a Le Parc Urbain Sud (D-i Városi Park).

A negyed legdélibb részén; a Tony Garnier által épített olimpiai stadion, a Rhône és az ipari kikötő közötti területen egy 80 ha-nyi terület parkosítását tűzték ki célul, hogy létrehozzák Lyon város egyik legjelentősebb zöldövezetét.

Az első három terv beruházásai az 1980-as évek második felében elkészültek, az ENSS-t 1987-ben adták át. A Déli Városi Park megvalósítása azonban még az 1990-es évek végén sem fejeződött be.

A technológiai park kialakítása

Az 1980-as rendezési program még szerényen egy tudományos eredményekre támaszkodó, fejlett technológiákat alkalmazó pólus megteremtéséről beszélt. 1982-től

kezdve, amikor véglegessé válik, hogy Gerland-ban építik fel az ENSS-t, a városfejlesztési dokumentumokban megjelenik egy új kifejezés, a technológiai – vagy gyakrabban tudományos – park. Egyre világosabban kezd körvonalazódni, hogy a meglévő és leendő kutatási és felsőoktatási intézmények jó alapot szolgálhatnak egy tudományos park létrehozásához. Így született meg a Tony Garnier Tudományos Park terve.

Franciaországban a technológiai és tudományos parkok létesítése, az 1982-es decentralizációs törvény óta nem az országos területfejlesztési politikától függ, hanem azokat helyi, önkormányzati kezdeményezések, sőt magánszervezetek is létrehozhatják. A Lyoni Városközösség is rendelkezik egy ilyen tervvel, amelynek neve Plan Technopôle. Ebben jelölték ki azokat a területeket az agglomeráción belül, amelyek alkalmasnak tűntek arra, hogy a felsőoktatási és kutató intézetek, valamint a csúcstechnológiai iparágak között létrejövő szinergia hatás révén innovatív, dinamikus, magas jövedelmet termelő vállalatokká fejlődjenek, és segítsék a városközösség gazdasági fejlődését. Vagyis létrehozhat több technológia és tudományos parkot. (A kettő között különbség van: a tudományos parkokban egy szelektációs bizottság szigorúbb kritériumok alapján válogatja ki a letelepedni vágyó, innovatív vállalkozásokat és tevékenységeket.)

Az egyik ilyen terület Gerland D-i része, ahol egy 35 ha-os övezetet jelöltek ki Ny–K irányban, a Rhône-parttól a vasútvonalig (2., 4. ábra). A terület tengelyét a Boulevard Tony Garnier képezi, amihez szervesen kapcsolódnak az ENNS, ill. a jelentős kutatóintézetek és üzemek.

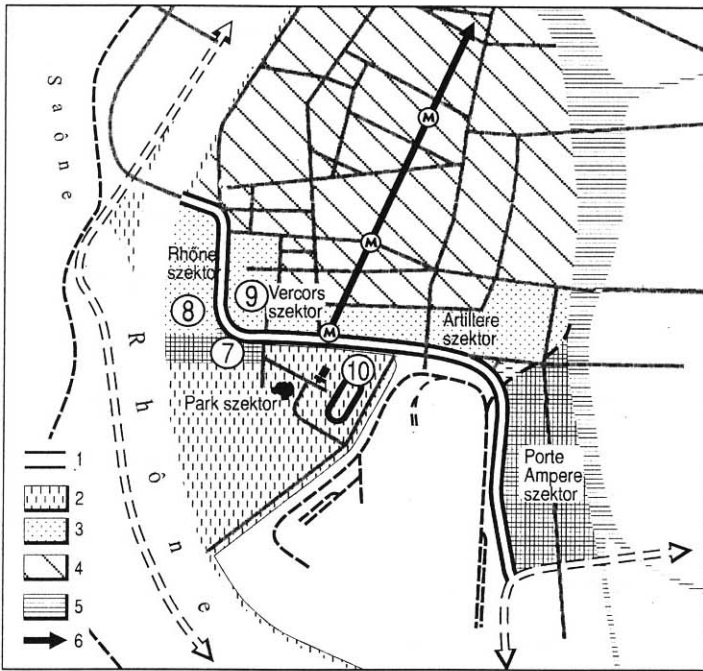
A Tony Garnier Tudományos Park jellegzetessége – az itt, először letelepedő, ill. letelepített intézmények és vállalatok profiljából következően –, hogy benne orvosi, állatorvosi, biológiai, biotechnológiai kutatásokhoz kapcsolódó tevékenységek játszanak vezető szerepet.

A Tudományos Park létrehozásának első fázisa 1995-re befejeződött. Ebben a fázisban ez a hézagosan beépített, nagy kiterjedésű, meglehetősen vegyes építészeti képet nyújtó terület egyelőre inkább csak az ígérete volt egy valódi technológiai parknak.

A Tudományos Park további fejlesztési terve

1995-től egy új kifejezéssel kell megismerkedni: a tudományos parkot átresztelték Boulevard Scientifique Tony Garnier-ra, vagyis Tony Garnier Tudományos Körútra. Ez a névváltoztatás kihangsúlyozza, hogy a továbbiakban nem egyszerűen a fejlesztés folytatásáról van szó, hanem egy minőségileg tartalmasabb célkitűzésről, amely nem csak a park gazdasági és tudományos továbbfejlesztéséből áll, hanem urbanisztikai célokat is tartalmaz. A Tony Garnier körút körüli, még rendelkezésre álló nagy kiterjedésű terület rendezett beépítésének fokozásával Gerland városi szövetét lehet sűrűbbre szőni, egyben újabb felsőoktatási és kutatóintézeteket lehet a zsúfolt belvárosból kitelepíteni.

Az egyedi névválasztást indokolja, hogy a Tony Garnier sugárút valóban Gerland D-i részének fő közlekedési útvonala, és az egyetlen, a negyedet Ny–K

4. ábra. A Tony Garnier Tudományos Körút. – 1 = Tony Garnier körút; 2 = tervezett szektor; 3 = már működő szektor; 4 = lakónegyed; 5 = vasút; 6 = épülő metró vonal; 7 = a felépítendő Lyoni 1. Egyetem; 8 = Nemzetközi Iskolaváros; 9 = Tony Garnier Csarnok; 10 = Gerland-i Stadion

Boulevard Scientifique Tony Garnier. – 1 = boulevard Tony Garnier; 2 = secteur en projet; 3 = secteur aménagé; 4 = logements et activités divers; 5 = voies ferrées; 6 = prolongement du métro; 7 = Université e Lyon 1; 8 = Cité Scolaire Internationale; 9 = Halle Tony Garnier; 10 = Stade de Gerland

irányban átszelő útőér. A Lyonba D-ről érkezők rajta keresztül lépnek a város igazi területére és ezen hajtanak végig a Pasteur hídig, hogy elhagyják a várost (2. ábra).

A tudományos körút fejlesztési tervének alapja a terület szektorokra bontása volt (4. ábra). Mindegyik szektornak megvan a maga speciális fejlesztési terve, szerepköre. 1999-ben a következő legfontosabb megvalósult, ill. tervezett beruházások jellemezték a szektorokat:

1. Rhône szektor:

- Nemzetközi Iskolaváros, ahol az óvodától az érettségiig 1800 diáknak biztosítanak magas szintű, kétnyelvű képzést.
- Vízügyi Ügynökség, amely a Rhône-nal és a Földközi-tengerrel kapcsolatos kutatásokban ért el jelentős sikereket.
- A Pasteur-Mérieux jelenlegi és épülő új székháza.¹⁵

¹⁵Pasteur-Mérieux International: francia gyógyszergyár, amely a világon élen jár az emberi védőoltások gyártásában. 1999 decemberétől új neve: Aventis Pasteur.

2. Park szektor:

– Ez részben a leendő D-i Városi Közpark területe, részben a Laboratoire Agguettant gyógyszergyár kezdte itt felépíteni új és korszerű épületeit.

2a. Egyetemi pólus (a Park szektoron belül):

1992 júliusában a Schéma Université 2000¹⁶ keretén belül a francia állam és az önkormányzat aláírt egy megállapodást a lyoni Claude Bernard Egyetem rekonstrukciójáról. Az egyetem számára új, 2000 diákot és kutatót befogadó épületegyüttest építenek fel Gerland-ban. A hely kiválasztását az is alátámasztja, hogy a Claude Bernard Egyetem profilja a természettudományos képzés, és így az Ecole Normale Supérieure Scientifique közelsége gyümölcsöző együttműködést ígér.

3. Vercors szektor:

Ez a terület az ENSS és környéke. Bár kiépítése 1995-re szinte teljesen befejeződött, az új létesítményei közül a lyoni Pasteur Intézet modern székházát kell megemlíteni, amely nem csak a Pasteur Intézetnek, hanem az Európai Virologiai és Immunológiai Kutatóközpontnak is helyet biztosít.

4. Artillerie szektor:

A szektor legérdekesebb beruházása a jól működő Novacit é inkubátorház-lánc egyik tagja. A Lyoni Városközösség területén három Novacit é inkubátorház működik: az Alfa, a Delta és az Omega Gerland-ban. A Lyoni Kereskedelmi és Ipari Kamara¹⁷ hozta létre ezeket a franciául „csemetekertnek” (*pépinière*) nevezett vállalkozásokat. Feladatuk, hogy biztosítsák az újonnan induló, innovációs ötletekben gazdag, de megfelelő tőkével nem rendelkező kisvállalkozóknak a működésükhöz szükséges helységek kedvezményes bérletét, magas szintű szolgáltatásokat: jogi, gazdasági, informatikai segítséget, tanácsadást. Az elmúlt öt évben a Novacit ék által „nevelt” kisvállalatok túlélési aránya elérte a 92%-t, ami magasan meghaladja a francia inkubátorházak eredményeit.

5. Porte Ampère szektor:

Tony Garnier sugárút kezdeténél, a város D-i kapujában az elektromos- és gázművek körülbelül 40 ha, lazán, már nagyrészt használaton kívüli üzemekkel (régii gázgyár) beépített területtel rendelkezett. Egy kisebb telek pedig a Posta tulajdonában volt. Az üzemek lebontása és a terület fokozatos rendezése az első lépésben egy 20 ha-os terület felhasználását teszi lehetővé.

Lyon város, a Városközösség és az EDF–GDF¹⁸ közös megegyezéssel létrehozott egy hasznosítási tervet. Ebben elsősorban azokat a létesítményeket látják szívesen, amelyek kapcsolódnak a tudományos park profiljában meghatározó szerepet betöltő gyógyszervegyészeti-biotechnológiai tevékenységhez, ill. kiegészítik azt.

A Tony Garnier Tudományos Körút fejlesztésével párhuzamosan Gerland negyed fejlesztése is nagy léptekkel halad előre. A Rhône partján és annak közvetlen közelében gyors iramban épülnek a magas minőségi követelményeknek eleget tevő lakó- és irodaegyüttesek. 2000. szeptemberére elkészül a metró új vonala, amely a Stadionig

¹⁶A francia felsőoktatás korszerűsítését szolgáló tervet.

¹⁷Chambre de Commerce et d'Industrie de Lyon (Lyoni Kereskedelmi és Ipari Kamara)

¹⁸Electricité de France – Gaz de France (Franciaországi Villamosművek – Franciaországi Gázművek)

nyújt összeköttetést, emellett percekben belül elérhetővé teszi a belvárost és az üzleti negyedet, ezzel végleg feloldja Gerland korábbi elszigeteltségét.

Összefoglalásként azt mondhatjuk, hogy egy közel húsz éves, az időközben többször is a változó társadalmi gazdasági igényekhez igazított városfejlesztési programnak köszönhetően a hajdani népszerűtlen, lepusztult városrészt, Gerland ma Lyon legdinamikusabban fejlődő negyedei közé tartozik. Ez a negyed komoly tartalékokkal rendelkezik az egyre ambiciózusabb fejlesztési tervekhez.

A két évtized alatt elvégzett munka és annak eredménye szép példája annak az új településfejlesztési irányzatnak, amely felismerte, hogy a települések belső negyedei értékes örökséget jelentenek, még erősen lepusztult állapotokban is.

A Gerland-i példa különleges helyét a revitalizációs programokon belül az a folyamat jelenti, amely során az egyik kiinduló célkitűzéstől (az ipari tevékenység és munkahelyek megőrzése az adott területen) az ipari termelés szervezeti formáinak változását követve eljutottak az egyik legegységibb franciaországi tudományos park megvalósításának kezdetéig, hiszen a Tony Garnier Tudományos Körút megvalósítása még sok évre biztosít munkát a lyoni városfejlesztőknek.

Az 1995-ben megválasztott városi önkormányzat így értékelte Gerland negyed helyzetét: „Gerland negyedben mélyreható változás kezdődött el. 1995 óta a város egy új negyed körvonalait rajzolta meg, amely a 21. sz-ra az agglomeráció fejlődésének egyik motorjává válik.¹⁹

IRODALOM

- BENKO, G. 1991. Géographie des technopôles. – Masson, Paris, 223 p.
- BONNEVILLE, M. 1996. Ville en réseaux ou agglomération en concurrence? – In: GENESTIER, Ph. (éd.): Vers un nouvel urbanisme. La documentation française, Párizs, pp. 71–77.
- BONNEVILLE, M. 1997. Lyon: métropole régionale ou euro-cité? – Anthropos, Párizs, pp. 52–68.
- CLEDIC, C.–RIGNANESE, P. 1993. Le schéma „Université 2000”: Un renouveau de l'urbanisme universitaire. –Kézirat, Université de Perpignan.
- DECOSTER, E. 1996. Nouveau contexte économique et aménagement des villes. – In: GENESTIER Ph.: Vers un nouvel urbanisme. –La documentation Française, Párizs pp. 55–77.
- FIGARI, J. 1983. Gerland quartier industriel en mutation. – Diplôme d'études supérieures, Kézirat, Lyon.
- LAFERRÈRE, M. 1960. Lyon ville industriel. – Presses Universitaires de France, Párizs, pp. 71–72.
- Lyon Technopole. – Chambre de Commerce et d'Industrie de Lyon, 1997.
- Lyon 7ème arrondissement. – Chambre de Commerce et d'Industrie de Lyon, 1996.
- Projet de Schéma Directeur de l'agglomération lyonnaise. – l'Agence d'Urbanisme de la Communauté Urbaine de Lyon, 1992.
- Rapport Annuel 1997. – Communauté Urbaine de Lyon.
- Région Lyonnaise, Base d'implantation pour les entreprises. – Chambre de Commerce et d'Industrie de Lyon, 1996.
- Schéma général d'aménagement de Gerland. – l'Agence d'Urbanisme de la Communauté Urbaine de Lyon, 1982.

¹⁹Lyon Cité, Le Magazine de la Ville de Lyon, octobre 1998 - N°33

Gy. László

R e s u m e

L'un des sept technopôles de Lyon est le Boulevard Scientifique Tony Garnier, situé dans la partie méridionale du Quartier Gerland.

Le projet du développement du Boulevard Scientifique s'insère inséparablement dans le projet de revitalisation de Gerland, vieux quartier industriel de la Ville de Lyon. Cette insertion, d'une part en milieu urbain central d'autre part dans un processus de revitalisation, donne un aspect expérimentale particulier à ce parc scientifique.

Le développement du Boulevard Scientifique a été réalisé en trois phases successives. La première remonte aux années 1970, quand le projet de revitalisation est né. Son but principal était: d'éviter la multiplication des friches industrielles, de maintenir les activités et de garder les emplois dans le quartier. Ce premier projet a mis l'accent sur le renforcement des activités industrielles de niveau technologique élevé (industrie pharmaceutique locale), créant ainsi un pôle technologique. La deuxième phase débute en 1987, avec l'arrivée de l'École Normale Supérieure Scientifique à Gerland. La délocalisation de cet excellent établissement de l'enseignement supérieur assure la synergie entre l'industrie et la recherche. Gerland est devenu un vrai pôle technologique et le projet de revitalisation s'est élargit par un projet de parc technologique. Dans les années 1990, le projet de l'installation de plusieurs grands instituts universitaires et de recherches à Gerland, a permis de fonder un pôle scientifique spécialisé dans les domaines de la biologie et de la santé.

Le fait que les aménageurs aient choisi comme axe de ce projet le boulevard qui porte le nom de Tony Garnier montre leur volonté de fédérer autour cet axe le projet d'aménagement urbain mené depuis plus de vingt ans et le projet de développement économique

Traduit par l'auteur